

หลักการเรียน

ดร. ครรชิต มัลย์วงศ์

ไม่ช้าก็จะเริ่มฤดูกาลศึกษาของปีการศึกษาใหม่แล้ว แม้ว่าสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของไทยเราจะยังไม่ก้าวหน้ามากเท่ากับประเทศตะวันตก แม้ว่าผู้บริหารการศึกษาของเราก็ยังมองไม่ออกว่าจะแก้วิกฤติการณ์การศึกษาของไทยได้อย่างไร และแม้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของเราก็ยังไม่ชัดเจน แต่นักเรียนนักศึกษาที่ยังจำเป็นจะต้องเรียนต่อศึกษาท่ามกลางสภาพที่อึมครึมเหล่านี้

ในวงการศึกษานั้นมีการถกเถียงกันมากกว่า ครูอาจารย์ไทยควรใช้วิธีใดในการสอน ผู้รู้จำนวนมากบอกเราว่าไม่ควรสอนให้ท่องจำเหมือนนกแก้วนกขุนทอง แต่ต้องสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้รู้บางท่านบอกว่าต้องสอนแบบ constructionism ซึ่งคนฟังจำนวนมากก็ไม่ทราบว่าหมายถึงอะไร ดังนั้นจึงทำให้ครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษายังสับสนเพราะไม่รู้ว่าจะสอนจะเรียนกันอย่างไร ทั้งนี้เพราะแนวคิดเรื่องผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ไปเน้นกันที่เด็กนักเรียน แต่อาจารย์ที่สอนหลักสูตรวิชาชีพและวิชาชั้นสูงต่าง ๆ ก็ยังคงสอนตามแบบที่ท่านรู้ และอาจารย์เหล่านี้ไม่ได้เรียนวิชาการสอนมาแต่อย่างใด คงสอนไปโดยอาศัยวิธีการสอนที่สังเกตเห็นอาจารย์ของท่านอีกทีหนึ่งใช้ และถ้าหากชอบวิธีการสอนของผู้ใด ก็จะนำวิธีนั้นมาใช้บ้าง

บทความนี้ไม่ได้อ้างอิงตำราการเรียนรู้อะไร ๆ แต่จะใช้แนวคิดในการสร้างวุฒิภาวะความสามารถ หรือ Capability Maturity เข้ามาจับประเด็นในการเรียนการศึกษา

หลักการด้านวุฒิภาวะความสามารถนั้นอาจสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ต้องมีความมุ่งมั่น นักเรียนนักศึกษาจะต้องมีความตั้งใจอย่างแท้จริงในด้านการเรียน และต้องพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ วิธีแสดงความมุ่งมั่นก็คือ เขียนคำประกาศศติไว้ในที่ซึ่งตัวเราเห็นชัดเพื่อเป็นการเตือนตัวเองว่าจะต้องเรียนให้สำเร็จ หรือหากต้องการตั้งเป้าหมายให้สูงมากก็ให้ระบุลงไปด้วย เมื่อใดที่ท้อแท้ก็ให้อ่านคำประกาศของตนเอง และพยายามปลุกปลอบตัวเองให้มีความมุ่งมั่นต่อไปอีก
2. ต้องมีความสามารถ ผู้เรียนไม่ว่าระดับชั้นใดจะต้องมีความสามารถที่เหมาะสมกับเรื่องที่จะเรียน ฟังครั้งแรกอาจจะคิดว่าความสามารถที่ว่าเป็นคือสติปัญญา นั่นก็มีส่วนถูกเหมือนกัน แต่ยังไม่พอประเด็นใหญ่เพราะวัตถุประสงค์ของการเรียนก็คือการสร้างสติปัญญา ดังนั้นในที่นี้เราจะไปเน้นความสามารถด้านอื่น ๆ นั่นก็คือ
 - a. การมีเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ นักเรียนและนักศึกษาจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เหมาะสมและตรงกับระดับของการเรียนรู้ เครื่องมือที่จำเป็นได้แก่

- i. เครื่องเขียน
 - ii. พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ และ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
 - iii. ตำราสำหรับวิชาที่ลงทะเบียน
 - iv. ห้องสมุด
 - v. คอมพิวเตอร์
 - b. ความสามารถที่จะเรียนรู้วิชาต่าง ๆ นั่นก็คือนักเรียนนักศึกษาจะต้องมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้วิชาที่เลือกเรียน ความรู้พื้นฐานนั้นมาจากการได้เรียนและฝึกฝนมาระยะหนึ่ง ความสามารถนี้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนวิชาต่าง ๆ มักจะไม่ยอมเข้าใจและชอบการเรียนลัด นั่นคืออยากเรียนวิชาที่อยู่ระดับสูงโดยไม่ยอมเรียนวิชาระดับพื้นฐาน ดังนั้นความรู้ที่ได้รับจึงกลวงและปราศจากพื้นฐานที่แน่นพอ ด้วยเหตุนี้ นักเรียนนักศึกษาจะต้องพยายามเรียนวิชาพื้นฐานให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ มิฉะนั้นแล้วก็จะไม่มีความสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้
 - c. ความสามารถด้านการเงิน ความหมายในที่นี้ก็คือตรงไปตรงมา เพราะถ้าไม่มีเงินและไม่ได้รับทุนเล่าเรียน ก็คงจะเรียนไม่ได้ ดังนั้นผู้เรียนที่ต้องพึ่งพาอาศัยบิดามารดา ก็จะต้องดูฐานะของครอบครัวให้ดีว่าพอจะสนับสนุนให้เราเรียนได้ตลอดรอดฝั่งหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่ได้เราก็ต้องดิ้นรนช่วยตัวเอง อาจจะโดยการขอทุนเล่าเรียน หรือ การหางานพิเศษทำ
3. การลงมือเรียน การเรียนให้ได้ผลนั้นมีวิธีการเรียนที่เป็นขั้นเป็นตอนเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าตื่นเช้าขึ้นมาแล้วก็ถือสมุดปากกาไปเข้าเรียน ตอนเย็นก็กลับบ้าน นั่งดูโทรทัศน์แล้วก็นอน เวลานี้ท่านผู้รู้เขาพูดกันมากกว่าเราจะต้องสนับสนุนให้สอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่สอนแบบให้ท่องจำ แต่พูดกันแค่นี้ไม่ถูกต้องตามหลักการที่กำลังเสนอในที่นี้ เพราะโดยหลักการนี้ นักเรียนนักศึกษาจะต้องจำมากขึ้นเพราะความรู้ยุคนี้มีมากกว่าเมื่อห้าปีก่อนราวสองเท่า ดังนั้นหากอาจารย์เรียนมาก่อนเราห้าปี เราจะต้องเรียนรู้และจะมากกว่าอาจารย์ผู้นั้น ไม่ใช่จำน้อยกว่า แต่การจำนั้นต้องจำเพื่อนำไปพลิกเพลงหรือวิเคราะห์ให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ ไม่ใช่จำเฉย ๆ ว่าการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด แต่ต้องวิเคราะห์ได้ว่าเกิดเพราะเหตุใด สถานการณ์บ้านเมืองขณะนั้นเป็นอย่างไร สถานการณ์โลกเป็นอย่างไร คณะราษฎรต้องการอะไร ในหลวงรัชกาลที่ ๗ ท่านทรงคิดวินิจฉัยอย่างไร เหตุการณ์ต่อมาเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่าง

นั้น และจนถึงขณะนี้ปณิธานของคณะราษฎรบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพราะเหตุใด ปัญหาที่นักการศึกษาไทยอธิบายน้อยไปคือ การสอนในปัจจุบันไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ และ สังเคราะห์ เพื่อนำสิ่งที่จำไว้ขึ้นไปประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง

ในที่นี้ขอเสนอขั้นตอนการเรียนรู้ให้ลองนำไปปฏิบัติ

- a. วางแผนการเรียน เมื่อเริ่มต้นเทอมใหม่ให้วางแผนการเรียนโดยพิจารณาว่าในเทอมนี้เราจะต้องเรียนวิชาอะไรบ้าง วิชานั้นมีชั่วโมงเรียนในช่วงไหนของสัปดาห์บ้าง มีการเข้าห้องปฏิบัติการหรือไม่ จากนั้นให้พยายามแบ่งเวลาเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาว่า จะต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรม การเข้าฟังคำบรรยาย การเข้าห้องปฏิบัติการ การค้นหาคำความรู้เพิ่มเติม การทบทวนคำบรรยาย การทำการบ้าน การทำโครงการ การเขียนรายงาน ฯลฯ พยายามแบ่งเวลาให้เหมาะสม หากเป็นชั่วโมงเรียนตอนเช้า ก็ต้องจัดเวลาให้สามารถมานั่งฟังคำบรรยายได้ทันทุกครั้ง
- b. จัดหาตำราและคู่มือตามที่กำหนดไว้ให้พร้อม นักศึกษาบางคนไม่ยอมซื้อหนังสือมาใช้เพราะอ้างว่าไม่มีเงิน นั่นแสดงว่าคิดหลักการข้อที่สองคือไม่มีความสามารถ
- c. จัดหาเครื่องมืออื่น ๆ ตามที่กำหนดมาให้พร้อม
- d. ศึกษาวัตถุประสงค์ของวิชาให้เข้าใจว่า วิชานั้นมีวัตถุประสงค์อะไร เนื้อหาหนักไปทางด้านใด ต้องการพื้นฐานความรู้ด้านใด หากพบว่าต้องการความรู้พื้นฐานที่เราไม่รู้หรือยังไม่ค่อยเข้าใจ เช่นทางด้านสถิติ ก็ให้รีบเตรียมศึกษาด้านนั้นด้วยการหาซื้อหนังสือมาอ่านให้เข้าใจ หรือเข้าไปค้นคว้าในห้องสมุดก็ได้
- e. ศึกษากำหนดการสอนแต่ละคาบของอาจารย์ตามที่อาจารย์ได้กำหนดไว้ให้เข้าใจ และพยายามตรวจสอบว่าอาจารย์สอนตามนั้นจริงหรือไม่ แต่ละคาบเราได้เรียนเรื่องนั้น ๆ เข้าใจหรือไม่
- f. เข้าฟังคำบรรยาย พิจารณาเนื้อหาที่อาจารย์บรรยายให้เข้าใจ นึกเปรียบเทียบกับเรื่อง que ผู้เรียนได้รู้มาก่อนว่าสิ่งที่อาจารย์บรรยายนั้นเข้ากันกับเรื่องที่เราหรือไม่ ถ้าไม่ตรงให้ซักถามอาจารย์ หรือหากฟังแล้วไม่เข้าใจก็ซักถามให้อาจารย์อธิบายเพิ่มเติมให้เข้าใจ
- g. ระหว่างนั่งฟังคำบรรยายทุกครั้ง ให้จดบันทึกคำบรรยาย โดยแยกหน้าที่ใช้จดเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือคำบรรยายที่รับฟังมา ส่วนที่สองอยู่ทางด้านขวามือ ให้เขียนบันทึกความคิดสนับสนุนโต้แย้ง หรือข้อสงสัยที่จะไปค้นหาคำตอบเพิ่มเติม

- h. ใช้เวลาส่วนที่กันไว้สำหรับเข้าห้องสมุด หรือใช้อินเทอร์เน็ต ตรวจสอบค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ได้ฟังคำบรรยายมาเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น
 - i. จัดเตรียมสรุปเนื้อหาคำบรรยายที่ได้ฟัง และที่ค้นคว้าได้มาเอาไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สะดวกแก่การทบทวนก่อนสอบ
 - j. ก่อนการสอบทุกครั้ง ให้ทบทวนสรุปเนื้อหาคำบรรยาย และพิจารณาทบทวนว่าเราเข้าใจเนื้อหาตอนนั้นดีหรือไม่ สามารถทำแบบฝึกหัดในส่วนนั้น ๆ ได้ดีเพียงใด หากเห็นว่ายังมีจุดที่ไม่เข้าใจอยู่ที่ให้ทบทวนหัวข้อนั้นเป็นพิเศษ
4. การทบทวนวัดผลการเรียน การเรียนรู้จะได้ผลดีเพียงใดอาจทดสอบได้หลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือการสอบซึ่งอาจารย์อาจจัดสอบสั้น ๆ ทุกวัน หรือสอบเฉพาะกลางภาคเรียนก่อนจะสอบปลายภาคเรียน อีกวิธีหนึ่งก็คือการตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถตอบคำถามหรือทำแบบฝึกหัดท้ายบทในตำราเรียนได้อย่างถูกต้องหรือไม่ การทำแบบฝึกหัดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อยู่แล้ว แต่ในที่นี้ขอยกมาไว้ให้เป็นหัวข้อหนึ่งของการตรวจสอบ เพราะถ้าหากเราเห็นโจทย์ท้ายบทแล้วเรายังไม่เข้าใจ ไม่สามารถทำได้ เราก็คงจะไม่สามารถทำโจทย์ที่เป็นข้อสอบได้แน่ อย่างไรก็ตามการทบทวนวัดผลนั้นยังมีความหมายมากกว่านี้ กล่าวคือผู้เรียนจะต้องคอยตรวจสอบว่าการเรียนรู้ของเราได้ดำเนินไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ทำตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในหัวข้อที่ 3 ข้างต้นครบหรือไม่ เราได้ทำการบ้าน หรืองานส่งอาจารย์ทันกำหนดที่อาจารย์ระบุไว้หรือไม่ คนที่ทำงานโดยไม่คอยวัดความก้าวหน้าในการทำงานของตนเองนั้นย่อมไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ใด ๆ ได้
5. การปรับปรุงตัวเอง เมื่อทบทวนและวัดผลการเรียนของตนเองแล้ว ผู้เรียนก็จะต้องนำผลที่ได้พบนั้นมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองใหม่อีก นั่นคือนำไปปรับปรุงกระบวนการเรียนในขั้นที่ 3 เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก และเราจะต้องซื่อสัตย์ต่อตนเอง หากเห็นว่าการเรียนของตนไม่ได้ผลดี ก็ต้องยอมรับว่าไม่ได้ผลดี แต่จะต้องตรวจสอบว่าเรบกพร่องที่ตรงไหน เพื่อจะได้หาทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้น

ที่นำมาเสนอในที่นี้เป็นหลักการง่าย ๆ ที่ทุกคนทำได้โดยไม่ต้องใช้เวลาอะไร ตรงกันข้ามหากใช้หลักการนี้แล้วเราจะมีเวลาว่างมากขึ้นที่จะพักผ่อนหย่อนใจหรือมีกิจกรรมนันทนาการเพิ่มเติมได้ตามต้องการ

ขอให้ลองคุณะครับ รับประกันว่าจะประสบความสำเร็จแน่นอน
